

Hönnun hf
Axel Valur Birgisson
Grensásvegi 1
108 REYKJAVÍK

2003050039
0000; 1000; 9310

Reykjavík, 25. júní 2003
/--

**Efni: Gerð vatnsveitu í Vatnsendakrikum í Heiðmörk, Kópavogi og Reykjavík.
Ákvörðun um matsskyldu.**

Vísað er til erindis Hönnunar hf., fyrir hönd Kópavogsbæjar, dags. 15. maí 2003 þar sem Skipulagsstofnun er tilkynnt um fyrirhugaða gerð vatnsveitu í Vatnsendakrikum í Heiðmörk, Kópavogi og Reykjavík, samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum og lið 2 c iv og 10 i í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits Kópavogsbæjar, Fornleifaverndar ríkisins, Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis, Orkuveitu Reykjavíkur, Umhverfisstofnunar og Umhverfis- og heilbrigðisstofu Reykjavíkur. Tilkynningin var einnig send Garðabæ og Hafnarfjarðarbæ til kynningar.

Umsagnir bárust frá Kópavogsbæ með bréfi dags. 2. júní 2003, Fornleifavernd ríkisins með bréfi dags. 27. maí 2003, Heilbrigðiseftirliti Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis með bréfi dags. 3. júní 2003, Orkuveitu Reykjavíkur með bréfi dags. 21. maí 2003, Umhverfisstofnun með bréfi dags. 28. maí 2003 og Umhverfis- og heilbrigðisstofu Reykjavíkur með bréfi dags. 13. júní 2003. Athugasemdir bárust frá Vatnsveitu Hafnarfjarðar með bréfi dags. 26. maí 2003.

Frekari upplýsingar og svör bárust frá framkvæmdaraðila með bréfum dags. 5., 10. og 18. júní 2003.

FRAMLÖGÐ GÖGN FRAMKVÆMDARAÐILA

Fyrirhuguð framkvæmd

Fyrirhugað er að bora 4 vinnsluholur í Vatnsendakrikum í Heiðmörk, Kópavogi. Byggt verður yfir þær steinsteypst stöðvarhús, um 170 m² og 3,5 m á hæð og við hlið þess 800 m³ vatnsgeymir, um 6,5 m hár, sem mun ná um 3,5 m upp fyrir hraunkant Húsfallsbruna. Gert er

ráð fyrir að dæla að hámarki 210 l/s upp úr holunum, eða um 6,6 milljónum m³ af vatni á ári. Vatnsvinnsla í Vatnsendakrikum hefur áhrif á strauma til suðurs til Kaldárbotna og Straumsvíkur. Heildar vatnsvinnsla úr Vatnsendakrikasvæði, þ.e. vinnsla Orkuveitu Reykjavíkur að viðbætti fyrirhugaðri vinnslu Kópavogs, yrði um 400 l/s eða um 4% af Straumsvíkurstraumnum og hefur engin áhrif á vatnstöku Orkuveitu Reykjavíkur á Heiðmerkursvæðinu né vatnsvinnslu Hafnarfjarðar í Kaldárbotnum. Vinnsluholurnar verða innan vatnsverndarsvæðis höfuðborgarsvæðisins en utan skilgreinds brunnsvæðis sem þarf að stækka og færa girðingu á brunnsvæðinu að hluta. Gerð er tillaga um að brunnsvæði nái 200 m út frá borholunum og að mannheld girðing verði a.m.k. 50 m frá þeim. Þar sem grann- og fjarsvæði eru ítarlega skilgreind á vatnsverndarsvæði höfuðborgarsvæðisins, frá 1997 og að stækkun brunnsvæðis verður að mestu til suðvesturs, undan grunnvatnsstraum, er það mat framkvæmdaraðila að ekki þurfi að stækka grann- og fjarsvæði vatnsvinnslusvæðisins. Lögð verður 5 km löng vatnslögn frá nýjum vatnsgeymi við Vatnsendakrika, að hluta um land Reykjavíkur, að miðlunargeymi við Vatnsendahverfi í Kópavogi. Rúmlega helmingur leiðarinnar verður innan Heiðmerkur og mun vatnslögnin liggja meðfram slóðum og vegum sem fyrir eru á um rúmlega 3 km kafla en lagður verður nýr vegur á tæpleg 2 km kafla og þar af um 1,2 km innan Heiðmerkur. Breidd skurðar fyrir vatnslögnina verður við yfirborð um 3 m og einnig mun um 3 m breitt svæði fara undir uppmokstur úr skurðinum sem verður settur aftur ofan í skurðinn og umframefni ekið á brott. Vatnslögn og vegslóð með henni mun fara um mólendi, mosabembu, lúpínubreiður og skóglendi. Samkvæmt gróðurúttekt eru engar sérstæðar tegundir háplantna á framkvæmdasvæðinu en talið er mikilvægt að lágmarka röskun á gróðri. Framkvæmdir við lagnaleið verða að stærstum hluta utan varptíma og áhrif framkvæmdarinnar á fuglalíf eru talin verða lítil. Gert er ráð fyrir að framkvæmdir muni hefjast í ágúst 2003 og taki um eitt ár.

Tilgangur framkvæmdarinnar er að Kópavogsbær reki og eigi vatnsveitu í Vatnsendakrikum sem sé hagkvæmt til langs tíma lítið. Framkvæmdaraðili tekur fram að fylgt verði víðtækum öryggisreglum sem settar hafa verið af vatnsveitum í samvinnu við hlutaðeigandi heilbrigðiseftirlit og Skógræktarfélag Reykjavíkur og varða umgengni á vatnsverndarsvæðum höfuðborgarsvæðisins.

ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG SVÖR FRAMKVÆMDARAÐILA

Almennt

Bæjarráð Kópavogs, Fornleifavernd ríkisins, Orkuveita Reykjavíkur og Umhverfisstofnun telja umhverfisáhrif framkvæmdarinnar ekki verða umtalsverð og að framkvæmdin skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Framtíðarnýting vatnsverndarsvæðisins

Bæjarráð Kópavogs bendir á að ef ekki verði ráðist í þessa vatnsveitu þá muni Vatnsveita Kópavogs væntanlega fá áfram vatn frá Orkuveitu Reykjavíkur eða semja við vatnsveitu(r) í Hafnarfirði og/eða Garðabæ en það jafngildi því að heildaráhrifin á umræddan grunnvatnsstraum verða í raun óbreytt.

Heilbrigðisnefnd Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis telur brýnt að sammögnunaráhrif vegna

heildarvatnstöku á svæðinu verði metin þar sem litið verði til framtíðarnýtingar svæðisins.

Orkuveita Reykjavíkur telur að gerð hafi verið grein fyrir áhrifum framkvæmdanna á grunnvatnsstöðu á svæðinu.

Umhverfis- og heilbrigðisstofa Reykjavíkur telur brýnt að sammögnunaráhrif vegna heildarvatnstöku á svæðinu verði metin þar sem litið verði til framtíðarnýtingar svæðisins. Áætluð vatnstaka muni ekki hafa áhrif á þá vatnstöku sem fyrir er á vatnsverndarsvæðinu og umfang vegagerðar og lagningu vatnsleiðslu ekki verða með þeim hætti að ástæða sé til að krefjast mats á umhverfisáhrifum.

Í athugasemd Vantsveitu Hafnarfjarðar er bent á að jarðfræðilega séu yfirgnæfandi líkur á að vatn í Vatnsendakrikum sé í sama sprungukerfi og vatnið í Kaldárbotnum. Öll mannvirkjagerð á þessum slóðum eigi því skilyrðislaust að vera háð mati á umhverfisáhrifum og vinna þurfi ítarlega grunnvatnsrannsókn á svæðinu, með rannsóknarborunum og beinum dæluprófunum sem uppfylla ströngustu gæðakröfur. Dregið er í efa að sú fullyrðing standist, að Straumsvíkurstraumurinn sé $10 \text{ m}^3/\text{s}$ og að 4 % hans skipti engu máli fyrir vatnsvinnslu í Kaldárbotnum. Er henni mótmælt á þeim forsendum að stór hluti þess grunnvatnsstraums verði aldrei aðgengilegur til vatnsvinnslu. Þær athuganir sem gerðar hafi verið af hálfu Kópavogsbæjar hafi staðið í skamman tíma og ekki sé ólíklegt að samanlögð vatnsvinnsla Kópavogs og mjög vaxandi vatnsvinnsla Orkuveitu Reykjavíkur úr Vatnsendakrikum, til að mynda í langvarandi þurrkum, geti haft veruleg áhrif á vatnsbólin í Kaldárbotnum.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að rannsóknir Verkfræðistofunnar Vatnaskila hafi gefið óbyggjandi niðurstöðu um að fyrirhuguð viðbótar vatnstaka úr Vatnsendakrikum muni ekki hafa áhrif á önnur vatnstökusvæði, þar með talið Kaldárbotna. Einnig er bent á að vatnstaka Orkuveitu Reykjavíkur úr Heiðmörk og þar af leiðandi úr Vatnsendakrikum, muni minnka sem nemur núverandi sölu Orkuveitunnar á vatni til Kópavogs. Einungis verði um nokkurra prósentu aukningu á vatnsvinnslu að ræða og um sé að ræða mjög mikla geymslu í grunnvatnskerfinu á svæðinu á milli ára sem þýði að jafnvel langvarandi þurrkar skerði lítið vatnsvinnslumöguleika á svæðinu. Einnig er tekið fram að straumar grunnvatns liggi inn í meginstrauma að Kaldárbotnum á stóru svæði neðan áformaðs vatnstökusvæðis við Vatnsendakrika. Því bendi ekkert til að fyrirhuguð vatnsvinnsla í Vatnsendakrikum muni skerða möguleika Vantsveitu Hafnarfjarðar til vatnstöku í framtíðinni.

Jarðmyndanir og vatnsverndarsvæði

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að hrauninu, Húsfellsbruna, við borholurnar verði raskað sem minnst. Hraunið sé jarðmyndun sem njóti verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd og ætti því frekar að hafa mannvirkin við hraunjaðarinn en ekki fella þau inn í hann. Þá er minnt á að leita skal umsagnar stofnunarinnar um framkvæmdina skv. 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd áður en framkvæmdaleyfi er veitt. Jafnframt þurfi leyfi stofnunarinnar ef ný afmörkun á brunnsvæði kalli á framkvæmdir innan Bláfjallafólkvangs og hætta sé á að friðlýsta svæðinu verði spillt, sbr. 38. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd og auglýsingu nr. 173/1985 um Bláfjallafólkvang. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að framkvæmdasvæði vegna vatnslagnar verði afmarkað eins þröngt og hægt er svo sem minnstu svæði verði raskað.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að tekið verði tillit til hraunkantsins eins og kostur er við endanlega hönnun og frágang mannvirkja þannig að óþarfa rask verði ekki á svæðinu. Ekki sé talin þörf á að breyta grann- eða fjarsvæði og þar með ekki mörkum Bláfjallafólkvangs. Framkvæmdaraðili muni halda raski á lagnaleið í lágmarki eins og kostur er.

Fram kemur að bæjaryfirvöld í Kópavogi séu tilbúin til að leita allra leiða til að fella stöðvarhús og vatnsgeymi sem best að umhverfinu til að minnka sjónræn áhrif. Á meira en helmingi leiðar fyrirhugaðrar vatnslagnar nýtist núverandi vegir og slóðir fyrir aðkomu að henni.

Heilbrigðisnefnd Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis bendir á að framkvæmdin er starfsleyfisskyld samkvæmt reglugerð 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun, samkvæmt matvælalögum og samkvæmt samþykkt nr. 636/1997 er gildir um verndarsvæði ofangreindra vatnsbóla.

Í svörum framkvæmdaraðila er ítrekað að í gildi eru á svæðinu mjög strangar og vel skipulagðar öryggisreglur, ítrústu varkárni muni gætt í allri umgengni á svæðinu og er tekið undir umsögnina að öðru leyti.

Orkuveita Reykjavíkur tekur undir það sem fram kemur í tilkynningu framkvæmdaraðila um að stífum umgengisreglum sem gilda á brunnsvæðum muni verða fylgt ásamt virku eftirliti til að lágmarka umhverfisáhrif.

Fornleifar

Fornleifavernd ríkisins bendir á að engar fornleifar hafi fundist á áhrifasvæði framkvæmdarinnar við fornleifaskráningu í Kópavogi og Reykjavík. Minnt er á 13. gr. Þjóðminjalaga um tilkynningarskyldu ef fornleifar finnast og skyldu til að stöðva framkvæmd uns fengin er ákvörðun Fornleifaverndar ríkisins um hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum.

Í svörum framkvæmdaraðila er tekið undir umsögn Fornleifaverndar ríkisins.

NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Um er að ræða borun 4 vinnsluhola og dælingu um 6,6 milljónum m³ af vatni á ári úr þeim, byggingu stöðvarhúss og vatnsgeymis og lagningu um 5 km langrar vatnslagnar frá nýjum vatnsgeymi við Vatnsendakrika að miðlunargeymi við Vatnsendahverfi í Kópavogi. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 2 c iv og 10 i í 2. viðauka í lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun telur að gerð hafi verið grein fyrir áhrifum fyrirhugaðrar vatnstöku á grunnvatn og að hún muni hvorki hafa veruleg sammögnunaráhrif á vatnstöku sem fyrir er á

vatnsverndarsvæðinu eða í Kaldárbotnum, né hættu á mengun grunnvatns sbr. 1. tl. 3. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum. Aðeins verður um nokkurra prósentu aukningu á vatnsvinnslu að ræða þar sem vatnsvinnsla Orkuveitu Reykjavíkur mun minnka sem nemur núverandi sölu á vatni til Kópavogs, mjög mikil geymsla er milli ára í grunnvatnskerfi svæðisins og straumar grunnvatns liggja inn í meginstraum að Kaldárbotnum neðan áformaðs vatnstökusvæðis við Vatnsendakrika. Á vinnslusvæðinu gilda strangar umgengnisreglur, settar af vatnsveitum höfuðborgarsvæðisins í samráði við hlutaðeigandi heilbrigðiseftirlit, sem framkvæmdaraðili mun fylgja eftir með virku eftirliti.

Skipulagsstofnun tekur hins vegar undir það sem fram kemur í umsögnum, athugasemd og svörum framkvæmdaraðila við þeim, að meta þurfi sammögnunaráhrif heildarvatnstöku á vatnsverndarsvæði höfuðborgarsvæðisins með framtíðarnýtingu þess í huga. Í ljósi þess sem fyrir liggur um takmörkuð umhverfisáhrif þeirrar vatnstöku sem hér er til umfjöllunar er hins vegar ekki tilefni til að ætla að framkvæmdin sé líkleg til að hafa umtalsverð umhverfisáhrif ein og sér.

Skipulagsstofnun telur að hlífa eigi jaðri Húsfellsbruna, sem nýtur verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd og að við hönnun mannvirkja þurfi að taka tillit til hraunjaðarsins eins og kostur er þannig að óþarfa rask verði ekki á svæðinu. Sýnt hefur verið fram á að framkvæmdin sé ekki líkleg til að hafa veruleg áhrif á gróður sem ekki sé hægt að bæta með fyrirhuguðum vinnubrögðum við frágang og í ljósi samráðs sem haft hefur verið við Skógræktarfélag Kópavogs og Reykjavíkur um legu vatnslagnar.

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, umsagnir, athugasemd og svör framkvæmdaraðila við þeim. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að gerð vatnsveitu í Vatnsendakrikum í Heiðmörk, Kópavogi og Reykjavík, sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdirnar eru háðar leyfum Kópavogsbæjar og Reykjavíkurborgar skv. skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997. Áður en leyfi er veitt þarf að ganga frá breytingu á Aðalskipulagi Kópavogs 2000-2012 og Aðalskipulagi Reykjavíkur 2001-2024 vegna nýrrar stofnæðar, vatnsgeymis og stöðvarhúss. Einnig þarf að breyta svæðisskipulaginu "Vatnsvernd á höfuðborgarsvæðinu" (staðf. 5.2.1999) vegna stækkunar brunnsvæðis. Áður en byggingarleyfi fyrir stöðvarhúsi og vatnsgeymi er veitt þarf að ganga frá deiliskipulagi af því svæði. Framkvæmdirnar eru háðar starfsleyfi Heilbrigðisnefndar Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis samkvæmt reglugerð nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun, samkvæmt lögum um matvæli nr. 93/1995 og samkvæmt samþykkt nr. 636/1997 er gildir um verndarsvæði ofangreindra vatnsbóla.

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 25. júlí 2003.

Hólmfríður Sigurðardóttir

Þóroddur F Þóroddsson

Afrit. Umhverfisráðuneytið, Kópavogsbær, Reykjavíkurborg, Garðabær, Hafnarfjarðarbær, Fornleifavernd ríkisins, Heilbrigðiseftirlit Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis, Orkuveita Reykjavíkur, Umhverfisstofnun, Umhverfis- og heilbrigðisstofa Reykjavíkur og Vatnsveita Hafnarfjarðar.